

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักมาเป็นเวลานาน ซึ่งมักทำการเกษตรแบบยังชีพที่มีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนไทย ในการผลิตทางการเกษตรนี้ได้อาศัยความรู้ ความสามารถที่สืบทอดกันต่อๆ มา ตั้งแต่บรรพบุรุษ จนในปัจจุบันมีการพัฒนาการเกษตรจากเดิมที่เป็นการเกษตรแบบยังชีพเป็นเกษตรอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายมากขึ้น ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปโดยมีการใช้ความรู้ตามแบบแผนของประเทศตะวันตก ทำให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกประเทศอย่างมากมาย ประเทศไทยในปัจจุบันจึงเสียดุลการค้าให้กับประเทศในแถบตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากการละเลยไม่ให้ความสนใจในการนำความรู้ด้านการผลิตทางการเกษตรของประเทศไทยที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมาประยุกต์หรือพัฒนาต่อยอดใช้ในการผลิตทางการเกษตร

การเลี้ยงสัตว์เป็นหนึ่งในอาชีพการเกษตรของประเทศไทยที่ในปัจจุบันมีการผลิตในรูปแบบสมัยใหม่ที่อาศัยความรู้ เทคโนโลยีการเลี้ยงจากต่างประเทศ ทั้งทางด้านพันธุ์ อาหาร และการจัดการดูแล และสุขภาพ ซึ่งในปีหนึ่งๆ มีการนำเข้าปัจจัยการผลิตเข้ามาใช้ในประเทศอย่างมากมาย มีมูลค่ามหาศาล ทั้งการนำเข้าพันธุ์สัตว์ วัตถุดิบอาหารสัตว์ เครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือ ยา และเวชภัณฑ์ต่างๆ ทำให้การผลิตสินค้าปศุสัตว์ของประเทศไทยต้องคอยพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศเป็นสำคัญการผลิตสินค้าปศุสัตว์ในประเทศไทยในปัจจุบันจึงไม่มีความยั่งยืน

ไก่พื้นเมืองตามประวัติศาสตร์ มีรายงานว่าเป็นไก่ที่มีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และจีนตอนใต้ ซึ่งมนุษย์ได้นำมาเป็นสัตว์เลี้ยงเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน หลังจากที่มีมนุษย์นำไก่มาเลี้ยง ไก่และมนุษย์ดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไก่อาศัยการเลี้ยงดูและการป้องกันอันตรายจากมนุษย์ ในขณะที่มนุษย์อาศัยไก่และไข่เป็นอาหาร เป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ปัจจุบันไก่พื้นเมืองมีหลากหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่อยู่ ไก่ตะเภ่า ไก่เบตง และไก่ชน ส่วนใหญ่ไก่พื้นเมืองจะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน เหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ไก่ชนเพราะไก่ชนมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตดี และแม่พันธุ์ให้ไข่ดก เนื่องจากนักผสมพันธุ์ไก่ชนได้คัดเลือกลักษณะดีเด่นไว้อย่างต่อเนื่องนับร้อยปีมาแล้ว

ไก่พื้นเมืองมีลักษณะเด่น คือ เลี้ยงง่าย มีความต้านทานโรคสูง เนื้อเป็นที่นิยมรับประทาน เพราะมีรสชาติดี สามารถจำหน่ายได้ราคาดี เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ไม้พื้นเมืองยังความต้านทานโรคสูง สามารถปล่อยให้หากินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้โดยไม่ต้องเสียเวลาในการเลี้ยงดูเหมือนไม้พื้นเมืองอื่น ๆ

อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงไม้พื้นเมือง มักจะประสบปัญหาและอุปสรรคมากมายทั้งด้านการผลิตและการตลาด สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบในการเลี้ยงไม้พื้นเมือง เช่น ปัญหาด้านต้นทุนค่าอาหารที่มีราคาสูงขึ้น ปัญหาด้านการปรับปรุงพันธุ์ไม้พื้นเมือง เนื่องจากไม้พื้นเมืองมีการเจริญเติบโตช้า เมื่อเทียบกับไม้สายพันธุ์อื่น และปัญหาด้านโรคระบาดในไม้พื้นเมือง คือ โรคพญาธิ (<http://dnfe5.nfe.go.th> เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2556)

การพัฒนาไม้พื้นเมืองได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังในสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยรัฐบาลได้บรรจุโครงการพัฒนาสัตว์ปีกสำหรับหมู่บ้านยากจนในชนบทไว้ตั้งแต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) มีเป้าหมายที่จะลดอัตราการตาย เพิ่มอัตราการเจริญเติบโตและอัตราการไข่ของไก่พื้นเมือง โดยการใช้วัคซีนป้องกันโรคระบาดและหรือใช้ไก่พื้นเมืองผสมข้ามสายพันธุ์ต่างประเทศ และได้บรรจุโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไม้พื้นเมืองในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ปัญหาของโรคระบาดไม้พื้นเมืองที่สำคัญ อาทิ โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกัน และโรคอหิวาต์ เป็นสาเหตุให้ไก่ตายด้วยโรคระบาดในอัตราที่สูงมาก และทำให้สูญเสียไก่ในแต่ละปีนับเป็นจำนวนหลายสิบล้านตัว รัฐบาล มีเป้าหมายที่จะลดอัตราการตาย เพิ่มอัตราการเจริญเติบโตและอัตราการไข่ของไก่พื้นเมือง โดยการใช้วัคซีนป้องกันโรคระบาดและหรือใช้ไก่พื้นเมืองผสมข้ามสายพันธุ์ต่างประเทศ

สำหรับประเทศไทย ไม้พื้นเมืองเป็นสัตว์ที่เกษตรกรในประเทศไทยนิยมเลี้ยงกันมากและมีการเลี้ยงกันมาเป็นเวลานาน โดยอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ และสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของเกษตรกรมาใช้ในการเลี้ยง ซึ่งการเลี้ยงในลักษณะเช่นนี้เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุด ซึ่งใช้ความรู้เทคโนโลยีที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยไม่มีการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาสภาพการเลี้ยงไม้พื้นเมือง และภูมิปัญญาการเลี้ยงไม้พื้นเมืองในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงไม้พื้นเมืองต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงไม้พื้นเมืองในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย
- 2) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการเลี้ยงไม้พื้นเมืองในแต่ละภูมิภาคในของประเทศไทย
- 3) เพื่อศึกษารวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาการเลี้ยงไม้พื้นเมือง
- 4) เพื่อศึกษาหาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงไม้พื้นเมือง
- 5) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติและระดับนโยบายในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงไม้พื้นเมือง

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อมุ่งเน้นการศึกษา ภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองชาวบ้าน หรือเกษตรกรของประเทศไทย 4 ภูมิภาคคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง 3 ด้านได้แก่

- 1) ด้านสายพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์
- 2) ด้านอาหารและการให้อาหาร
- 3) ด้านการดูแลและสุขภาพ

4. คำจำกัดความ

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

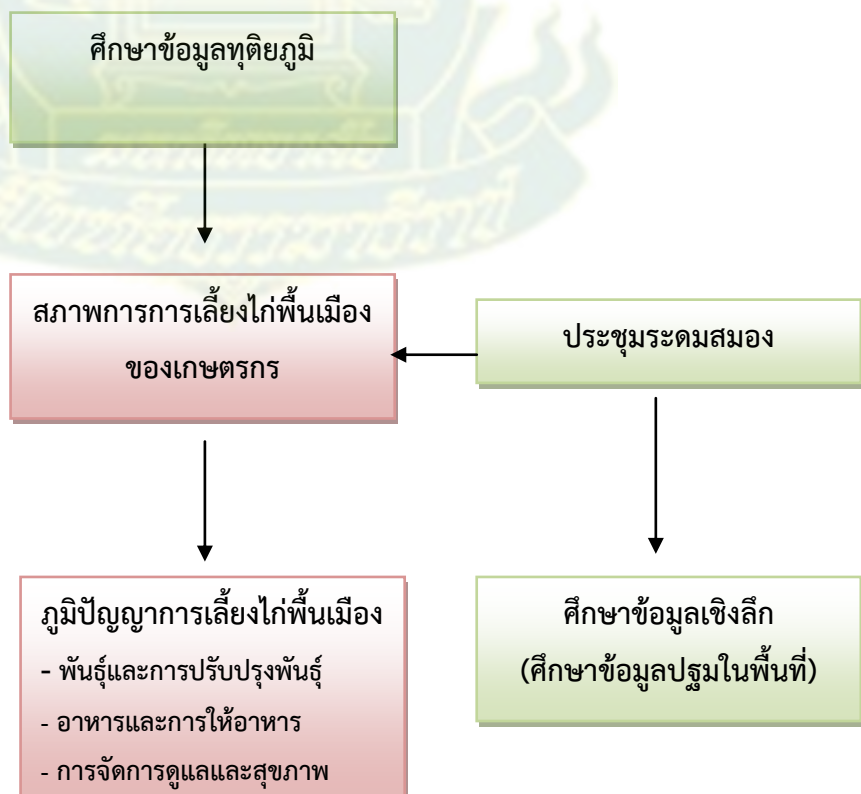
การเลี้ยงไก่พื้นเมือง หมายถึง สภาวะซึ่งการปรับปรุงพันธุ์ การบำรุงรักษา และการหาอาหารของไก่พื้นเมืองที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์

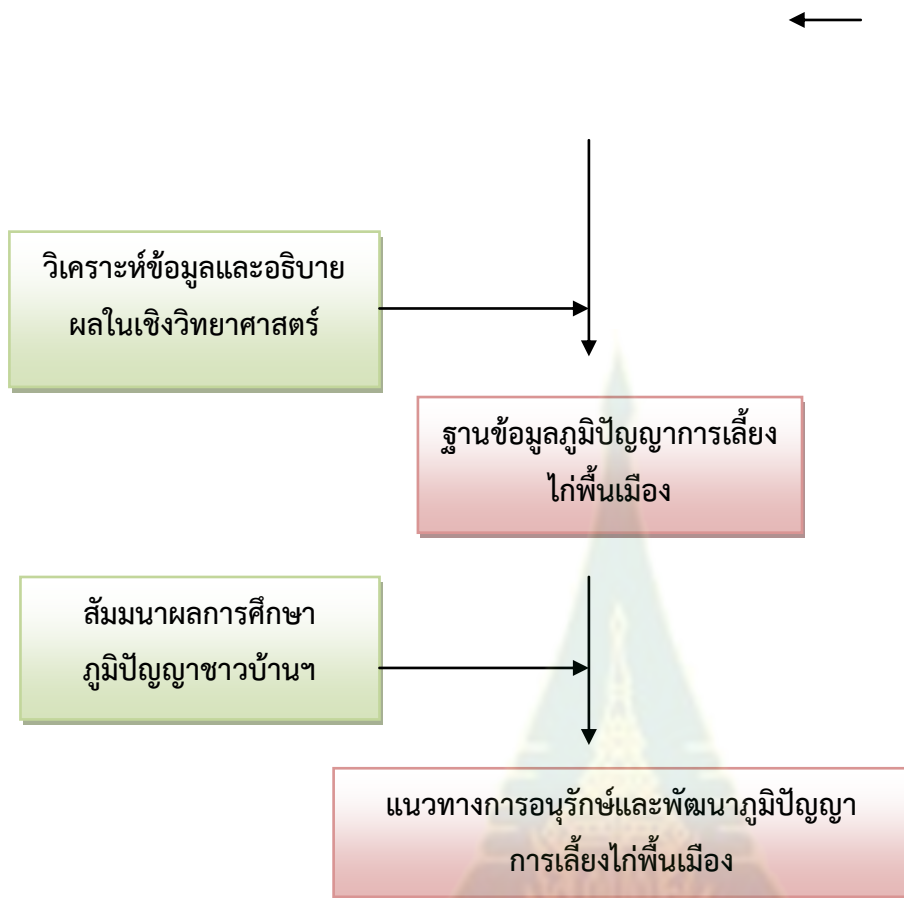
ไก่พื้นเมือง หมายถึง ไก่ประจำท้องถิ่นที่เลี้ยงอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลายาวนาน

ไก่ชน หมายถึง ไก่ที่เลี้ยงไว้เพื่อการกีฬา หรือการแข่งขันเป็นหลัก

การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นบ้าน หมายถึง การพิจารณาคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นบ้านด้วยวิธีการวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อนำมาใช้เป็น-พ่อแม่พันธุ์ สำหรับผลิตลูกในรุ่นต่อไป

5. กรอบการดำเนินโครงการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบการดำเนินโครงการวิจัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้รับความข้อมูลสภาพและภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย
- 2) ได้แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย
- 3) เกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูล และนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาในด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ตลอดจนประยุกต์ภูมิปัญญาใช้ในการพัฒนาด้านปศุสัตว์ต่อไป
- 4) เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

